

Fii și îndrăgostiți

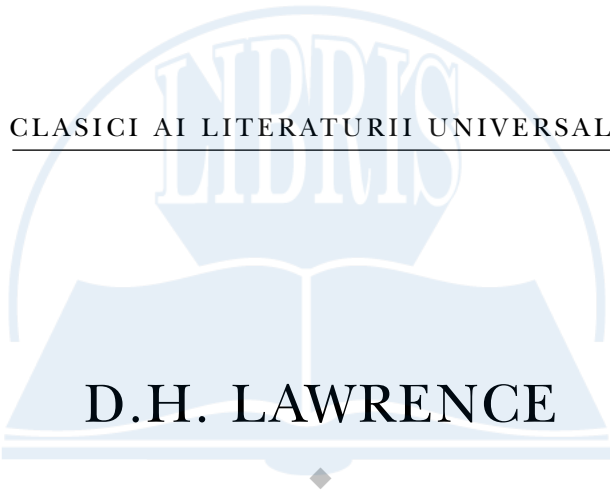
DAVID HERBERT LAWRENCE s-a născut la 11 septembrie 1885 la Eastwood, Anglia, ca fiu de miner. A scris romane, nuvele, poeme, piese de teatru, jurnale de călătorie. Romanul său *Fii și îndrăgostiți*, din 1913, relatează copilăria zbuciumată a lui Paul Morel, sfâșiat între un tată alcoolic și o mamă nemulțumită de viața ei, dornică să-și vadă fiul urcând pe scara socială. Operele scriitorului britanic reflectă efectele dehumanizante ale modernității și industrializării, acordând importanță forței vitale, puterii emoțiilor, comportamentelor instinctive, spontaneității. Este influențat de psihanaliza freudiană, pledând pentru întoarcerea la natură și reintegrarea erosului printre valorile esențiale ale umanității.

Printre romanele sale celebre se numără: *Pămul alb* (1911), *Curcubeul* (1915), *Femei îndrăgostite* (1920), *Șarpele cu pene* (1926), *Amantul Doamnei Chatterley* (1928).

D.H. Lawrence este socotit un gânditor vizionar și un reprezentant însemnat al modernismului britanic.

A murit bolnav de tuberculoză, în 1930, în localitatea Vence, din Franța.

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

D.H. LAWRENCE

Fii și îndrăgostiți

Traducere din limba engleză de LIDIA GRĂDINARU

Prefață de DAN GRIGORESCU

CORINT

Redactor: EMIL PARASCHIVOIU
Tehnoredactare computerizată: CORINA RONCEA

Designul copertei: ANDREEA APOSTOL

Ilustrația copertei reproduce un detaliu din:
Îndrăgostiți la plimbare de Giuseppe Pellizza da Volpedo

D.H. Lawrence
SONS AND LOVERS

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.
CORINT este marcă înregistrată.

ISBN: 978-606-8623-72-6

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LAWRENCE, D.H.

Fii și îndrăgostiți / D.H. Lawrence;

trad.: Lidia Grădinaru; pref.: Dan Grigorescu. - București:

Corint Books, 2015

ISBN 978-606-8623-72-6

I. Grădinaru, Lidia (trad.)

II. Grigorescu, Dan (pref.)

821.111-31=135.1

Pentru comenzi și informații, contactați:

GRUPUL EDITORIAL CORINT

Departamentul de Vânzări

Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București, cod poștal 010517

Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20

Depozit

Calea Plevnei nr. 145, sector 6, București, cod poștal 060012

Tel.: 021.310.15.30

E-mail: vanzari@edituracorint.ro

Magazin virtual: www.grupulcorint.ro

Format: 16/54x84.

Coli tipo: 30

Tiparul executat la:

Elit Advertising

PREFAȚĂ

Comentatorii operei lui D.H. Lawrence sunt surprinși de răspunsul dat de scriitor la începutul anului 1930 (cu câteva săptămâni înaintea morții) întrebării unui ziarist francez care voia să afle părerea scriitorului despre începuturile sale literare. „Adevăratul meu debut e romanul *Fii și îndrăgostiți*”¹. Or, se știe că până la apariția acestui roman, în 1913, Lawrence mai publicase două volume — *Păunul alb*, în 1911, și *Delincventul*, în anul următor. Și, în afara acestor cărți de proză, în numărul din noiembrie 1909 al reputatei *The English Review*, i-au fost tipărite câteva poeme, la recomandarea lui *Ford Madox Ford*, una dintre personalitățile proeminente ale ziaristicii literare ale Angliei acelei vremi.

Mai mult decât atât, *Păunul alb* — care era cu adevărat prima lui carte — nu trecuse neobservată de critică și, cum avea să-și amintească soția sa, el „a constatat că, la 26 de ani, devenise un scriitor despre care se vorbea, nu numai pe coridoarele redacțiilor de reviste, ci și în cluburile studențești”². Dar romanul din 1911 conținea multe dovezi ale unei naivități pe care Lawrence nu se va sfii s-o numească „simptomul grav al lipsei de maturitate scriitoricească”³. Argumentul cel mai convingător al scriitorului era că nu socotise necesar să se pregătească pentru elaborarea unui roman și să scrie, înainte de a aborda o asemenea construcție complicată, câteva povestiri de mai mică întindere. *Păunul alb* (de fapt, și *Delincventul*, dar acesta nu va stârni interesul criticii și, în exegezele consacrate operei laurenciene, i se vor rezerva, de obicei, doar câteva rânduri), își dezvăluie slăbiciunile, mai ales dacă e comparat cu scrierile sale ce aveau să urmeze.

¹ Cf. E. Nehls, *D.H. Lawrence, A Composite Biography*, Madison Wis, 1960, III, p. 286.

² Frieda Lawrence, *Memoirs and Correspondence*, edited by E.W. Tedlock, Norwich, 1961, p. 196.

³ M. Freeman, *D.H. Lawrence, A Basic Study of His Ideas*, Gainesville, Fla., 1955, p. 87.

Din această perspectivă, *Fii și îndrăgostiții* este, fără îndoială, primul roman pe care Lawrence l-a construit cu o cunoaștere temeinică a arhitecturii narative. Elementul autobiografic — pe care încercase să îl pună în valoare încă din *Păunul alb* — e folosit aici cu o mai evidentă preocupare pentru integrarea lui într-o textură cu aparență obiectivă: „nici un cititor nu e interesat de ce mi s-a întâmplat mie sau de reflecțiile rudeilor și prietenilor mei, decât dacă pot să-l conving că poate trăi și el aceleași întâmplări”⁴, va nota el pe marginea unei pagini a manuscrisului cărții sale din 1911. Cu toate acestea, mulți comentatori s-au simțit îndemnați să discute *Păunul alb* ca pe o proiecție autobiografică; pleda pentru această interpretare și faptul că sunt narate la persoana întâi, și că eroul central, Cyril Beardsall, poartă același nume de familie ca și mama scriitorului. Și au mai fost identificate și alte modele — cunoscute din copilărie sau din adolescență — ale unor personaje...

În *Fii și îndrăgostiții*, elementul autobiografic este, desigur, pus mai limpede în lumină: familia Morel e familie Lawrence — e drept, puțin deghizată —, iar tragedia trăită de eroii romanului seamănă cu viața adevărată, așa cum era trăită în sumbra casă de pe strada atât de elocvent numită „a Iadului”. Gertrude Coppard e, fără îndoială, Lydia Beardsall, mama romancierului; ea devenise învățătoare, încercând astfel să se salveze din atmosfera de acasă, unde tatăl ei, aspru și intolerant, avea pretenția să fie un adevărat despot căruia toți cei din jur să-i dea ascultare fără să murmure. E fascinată de tânărul miner Walter Morel (fără dubii, Arthur John Lawrence, tatăl scriitorului), a cărui fire fermecătoare și putere de a se bucura de darurile pământului contrastează dramatic cu purtările puritanului domn Coppard. În general, romanele lui D.H. Lawrence (și nu numai cele de început, când lipsa unui exercițiu riguros controlat ar putea fi o explicație) sunt scrise cu o evidentă lipsă de preocupare față de amănuntele arhitecturii narative. Uneori, construcția — în sensul convențional al termenului — pare a nu-l interesa aproape deloc. Dar istoricii literaturii engleze sunt, aproape în unanimitate, de acord că, din acest punct de vedere, *Fii și îndrăgostiți* reprezintă o remarcabilă excepție⁵. Și e foarte adevărat că se poate observa mai clar decât în oricare alt roman laurencian, cum se comunică aici impresia unei acțiuni unitare⁶ — fapt pe deplin explicabil,

⁴ Cf. H.T. Moore, *The Intelligent Heart*, New York, 1960, p. 115.

⁵ Vezi J.I.M. Stewart, *Eight Modern Writers*, New York, 1963, p. 492.

⁶ Vezi Alice Tardieu, *Le voyage du personnage de Lawrence*, Paris, 2003, p. 36-38.

în primul rând, pentru că autorul lui îl construia într-un moment când viața lui se încheia unitară, perioadă ce constituie însăși materia narativă a cărții.

Tema centrală a cărții este, de fapt, imposibilitatea eroului, Paul Morel, de a o iubi pe Miriam, pe când ea e pregătită să-i dăruiască dragostea ei; el, însă, nu se poate elibera de tiranicele sentimente de pietate filială, de milă și, într-o măsură deloc neînsemnată, de teamă, care îl țin legat de Gertrude. Pentru o vreme, crede că și-a găsit salvarea în violentul erotism carnal al relației cu Clara Dawes. Din mărturiile lui Lawrence se știe, că Jessie a continuat să-l asiste în scrierea romanului până în momentul fugii lui în Germania, împreună cu viitoarea lui soție, Frieda von Richthoffen (fiica unui latifundiar german). Versiunea finală a fost scrisă sub privirea critică a Friedei — care citise câte ceva despre psihiatrie, astfel încât a putut să-i explice soțului ei misterele complexului lui Oedip și, în consecință, să-i lămurească și unele stranii impulsuri „care îi răscoliseră propria conștiință în anii când se aflate sub dominația despotică a mamei sale”⁷. În felul acesta, criticii și teoreticienii literari au trebuit să cadă de acord, privind cartea lui Lawrence proiectată pe fundalul autobiografic, că ea reprezintă „un efort cathartic întreprins cu un curaj, cu o iuțeală și cu o siguranță întru totul uimitoare”⁸. Experiența recentă, dureroasă și întunecată a lui Lawrence e descoperită și înfățișată cu o forță și cu o luciditate pe care el nu avea să le egaleze niciodată.

Fii și îndrăgostiți e definit de unii comentatori ca un roman a cărui principală însușire e forța de evocare a consecințelor tragice ale industrializării Angliei la sfârșitul secolului al XIX-lea. „Familia Morel e, fără îndoială, tipică pentru un întreg strat al societății engleze într-o vreme când, în ciuda unei incontestabile prosperității economice, neîndurătoarea presiune a dezvoltării industriale crea un proletariat care se cufunda, fără speranță, într-o existență sordidă”⁹. E adevărat, la Eastwood (satul unde, în tinerețe, Lawrence a fost câțeva vreme învățător) se mai văd, în carte, unele colțuri de peisaj peste care nu au căzut încă praful de cărbune și funinginea; dar pe ulițele ce șerpuiau cândva de-a lungul pârauului, printre pășuni, s-au ivit locuințele triste

⁷ J.I.M. Stewart, *op. cit.*, p. 493.

⁸ *Idem*.

⁹ William York Tindall, *Forms in Modern British Literature, 1880-1940*, ed. a III-a, New York, 1996 (prima ediție, 1947), p. 90.

ale oamenilor care coboară zilnic în adâncul minei. Relațiile de familie se degradează, inevitabil: Walter Morel își pierde treptat puterea de a se mai gândi la altceva decât la ceea ce poate obține imediat de la viață și devine un sărman scandalagiu, refugiat în bucuriile alcoolului, o brută privită cu dispreț de toți cei din familie.

Soția lui e cea care luptă să salveze familia de la naufragiu. E o faptură energică, a cărei educație îi îngăduie să înțeleagă tot ce se întâmplă în jurul ei. Luptă și cu Walter, încercând — într-o înfruntare tragică, de o violență înspăimântătoare — să-i transmită unei naturi vulgare, călăuzite doar de instincte, un sens moral, s-o învețe pietatea religioasă. Rezultatul e o ură reciprocă ireductibilă. Mama se întoarce spre copiii ei, cu ambiția de a le asigura un viitor pe care, cu puterea ei limitată de înțelegere, îl crede potrivit pentru ei. Unul dintre fii, William, cade victimă acestei încrâncenări a mamei: își croiește, cu greu, drum, ajunge mărunț funcționar la Londra, dar se îndrăgostește de o fată cu pretenții de „lume bună” care nu își ascunde disprețul față de familia lui. Efortul și dureroasele dezamăgiri îlucid pe acest adolescent fragil.

Până aici, *Fii și îndrăgostiți* ar putea fi considerat — așa cum a și fost¹⁰ — „un roman social”, mai ales dacă se acceptă ideea că elementul principal al construcției e fundalul, sumbrul oraș de mineri, și că tragedia familiei Morel e tipică pentru existența multor familii din orașele industriale.

Subiectul cărții nu e, însă, acest fundal social. Atmosfera sufocantă din orașelul minier și din familia Morel nu sunt descrise *pentru sine*: lumea aceasta meschină, lipsită de orizont, e mediul în care crește și se maturizează Paul, personajul central al romanului. *Fii și îndrăgostiți* e povestea vieții lui Lawrence până în momentul când izbutește să evadeze din legăturile primejdioase cu care îl țineau prizonier și orașul, și familia. Și, în primul rând, din cele ce îl înrobeau mamei sale care, ținea cu înadinsul să-l ajute să urce treptele sociale până în clasa burgheză. Toți copiii ei fuseseră educați în spiritul unui dispreț nemărginit față de tot ce e „de rând”, al grijii de a se purta și de a vorbi altfel decât cei „de rând”, de a se bucura de obiectele mărunte — de pildă, de un serviciu de ceai care e altfel decât lucrurile din casele celor „de rând”, visul de a trăi într-o casă frumoasă și de a avea slujnică.

Dragostea posesivă și distructivă a doamnei Morel e cu atât mai înspăimântătoare cu cât e manifestarea maladivă a unei ființe în

¹⁰ M. Freeman, *op. cit.*, p. 133.

general raționale și cumpănite. Pentru Paul, prezența fiicei de fermier, Miriam Leivers, pare a fi un reper pe drumul spre salvare; o făptură care trăiește cu intensitate mistică fiecare clipă a vieții și care îl cheamă spre un soi de cult religios al naturii. În plan intelectual, el îi e superior; dar, în același timp, în ființa lui e ceva care îl unește, aproape fără să vrea, cu aspirațiile ei. Când se află lângă ea, misticismul lui latent izbucnește la suprafață.

„Maturizându-se, Paul rămâne — ca și creatorul său, Lawrence — intens conștient de flacăra din adâncul lui, luminoasa flacăra a vieții, arzând mereu, «Dumnezeu știe cum, venind nu se știe de unde»”¹¹. Dar nivelul la care se întâlnesc cu adevărat Paul și Miriam e cel la care dragostea lor nu se poate împlini: e nivelul purității desăvârșite, al absolutului, al sentimentelor ce transcend omenescul. Și pe care Lawrence însuși le va trăi întreaga viață cu o surprinzătoare candoare copilărească.

Toate acestea sunt episoade ale vieții trăite de Lawrence pe Stradela Iadului din Eastwood. *Păunul alb* le povestise pe un ton mai puțin direct, romantic, care amintește totuși de „antisentimentalismul” romanelor lui Meredith, foarte populare în epocă. *Fii și îndrăgostiți* e, în schimb, un roman realist, primul care a stârnit reacția criticii tradiționaliste și a prilejuit atacul acesteia împotriva unei literaturi acuzate de „zolism”¹². Dar cititorii l-au primit cu un interes enorm; „un scriitor cu o fire mai slabă ar fi hotărât să rămână la această formulă care îi adusesese un asemenea succes și doar să introducă unele mici variații ale formulelor stilistice; un scriitor de statura lui Lawrence, însă, caută întotdeauna drumuri încă nestrăbătute care să-l conducă spre o prezentare convingătoare a maturizării experienței sale”¹³.

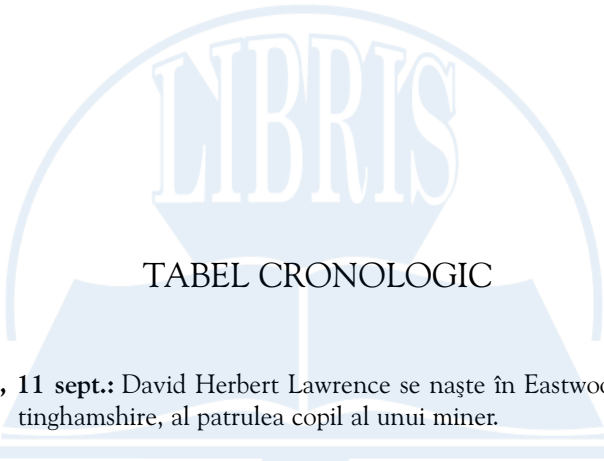
Primul rod al acestei concepții mature a fost, fără îndoială, romanul *Fii și îndrăgostiți*.

Dan Grigorescu

¹¹ J.I.M. Stewart, *op. cit.* p. 495.

¹² Vezi Louis Cazamian, în E. Legouis, L. Cazamian, R. Las Verguas, *A History of English Literature*, Londra, 1971, p. 1361.

¹³ George Sampson, *The Concise Cambridge History of English Literature*, Cambridge, 1970, p. 873.

TABEL CRONOLOGIC

1885, 11 sept.: David Herbert Lawrence se naște în Eastwood, Nottinghamshire, al patrulea copil al unui miner.

1891–1908: Învăță la Școala primară Beauvale, apoi la liceul din Nottingham (cu bursă), pentru ca, după un an în care lucrează ca funcționar într-o fabrică, să se pregătească pentru a deveni profesor, la University College, Nottingham (1906–1908).

1908–1911: Învățător la Davidson Road School, în Croydon.

1909: Publică primele poezii în *English Review*.

1911, ian.: Publică primul roman, *Păunul alb*.

1912, mai: Fuge în Germania cu Frieda Weekley, soția unui profesor din Nottingham. Apare romanul *The Trespasser*.

1913: Apare *Fii și îndrăgostiți*.

1914: Se căsătorește cu Frieda. Apare volumul de povestiri *The Prussian Officer*.

1915, sept.: Apare *Curcubeul*, care este imediat interzis. Lawrence și Frieda, cu o situație materială precară, petrec restul perioadei războiului în Cornwall, unde sunt hărțuiți de autoritățile militare, apoi la Londra, în Berkshire și Derbyshire. La sfârșitul războiului pleacă în Italia, la Capri.

1920: Publică *Femei îndrăgostite* la New York, și *The Lost Girl*.

1921: Vizitează Sardinia și scrie *Marea și Sardinia*.

- 1922:** Pleacă în Ceylon și Australia, apoi în New Mexico. Publică *Fantasia of the Unconscious*, o colecție de povestiri, *England, My England*, și romanul *Aaron's Rod*.
- 1923:** Sunt publicate cele mai importante povestiri: *The Ladybird*, *The Fox* și *The Captain's Doll*; apoi *Studies in Classic American Literature*, romanul *Kangaroo* și volumul de poezii *Birds, Beasts and Flowers*.
- 1924:** După un timp petrecut în Anglia, Franța și Germania, pleacă în New Mexico și Mexic. Moare tatăl său, John Arthur Lawrence.
- 1925:** În martie se îmbolnăvește grav de febră tifoidă și pneumonie. Este diagnosticat cu tuberculoză. Locuiește în Italia.
- 1926:** Publică romanul *Șarpele cu pene*. Ultima vizită în Anglia.
- 1927:** Vizitează siturile etrusce și scrie *Sketches of Etruscan Places*, publicat în 1932. Apare *Mornings in Mexico*.
- 1928:** Apare volumul de povestiri *The Woman Who Rode Away and Other Stories*. La Florența este publicat *Amantul Doamnei Chatterley* (textul integral va fi interzis în Marea Britanie până în 1960). Apare *Collected Poems*. Lawrence locuiește în Elveția și apoi în Franța.
- 1929:** Scrie *Nettles* (1930), *Apocalypse* (1931) și *Last Poems* (1932).
- 1930, 2 martie:** Moare la Vence, în Alpii Maritimi francezi.

PARTEA ÎNTÂI

I

PRIMII ANI DE VIAȚĂ CONJUGALĂ A SOȚILOR MOREL

DUPĂ „STRĂDUȚA IADULUI” AU URMAT „FUNDENII”. Străduța Iadului era o îngrămădeală de căsuțe strâmbe, acoperite cu stuf, care se înălțau pe malul gârlei din Greenhill Lane. Acolo trăiau cărbunarii care munceau la micile puțuri cu scripeți de peste două câmpuri. Gârla curgea pe sub anini, abia murdărită de aceste mine mici, al căror cărbune era tras la suprafață de măgari care se învârteau anevoie în jurul unui scripete. Și în tot ținutul erau astfel de puțuri, dintre care unele erau exploatare din vremea lui Carol al II-lea, puținii cărbunari și măgarii scormonind prin pământ ca furnicile, și împestrițând lanurile de porumb și luncile cu mușuroaie ciudate și mici petice negre. Iar căsuțele acestor mineri, răspândite ici și colo perechi sau mai multe laolaltă, împreună cu ciudatele ferme și case ale ciorăparilor, răzlețite prin regiune, alcătuiau satul Bestwood.

Apoi, cu vreo șaizeci de ani în urmă, s-a petrecut subit o schimbare. Puțurile cu scripeți au fost înghiontite la o parte de minele mari ale capitaliștilor. S-au descoperit bazinele de fier și cărbune din Nottinghamshire și Derbyshire. A apărut Carston, Waite & Co. În mijlocul nemaipomenitei agitații, lordul Palmerston a inaugurat în mod oficial prima mină a companiei, în Spinney Park, la marginea pădurii Sherwood.

Cam tot atunci vestita Străduță a iadului, care în timp dobândise o reputație rea, a fost arsă din temelii, și s-a înlăturat multă mizerie.

Carston, Waite & Co. a descoperit că a dat lovitura, astfel că de-a lungul văilor pâraielor din Selby și Nuttal s-au săpat alte mine, până când, în scurtă vreme, lucrau șase puțuri. Din Nuttal, cocoțat pe dealul de piatră de nisip, printre păduri, pornea calea ferată, care trecea pe lângă schitul părăginit al cartusienilor de pe lângă Fântâna lui Robin Hood până jos în Spinney Park, iar apoi până la Minton, o mină mare, săpată printre lanurile de porumb; de la Minton, străbătea pământurile fermelor din vale până la Bunker's Hill, unde se bifurca și o lua spre nord până la Beggarlee și Selby, care domină Crich-ul și dealurile din Derbyshire: șase mine ca niște stâlpi negri înfipti în ținutul rural, legate printr-o buclă de lanț frumos, calea ferată.

Pentru a găzdui regimentele de mineri, Carston, Waite & Co. a construit pătratele, niște patrule mari de locuințe așezate pe coasta dealului din Bestwood, iar apoi, în valea pârauului, pe locul Străduței iadului, a ridicat Fundenii.

Fundenii constau din șase blocuri de locuințe de mineri, două șiruri a câte trei blocuri, ca punctele de pe piesa de domino zero-șase, și douăsprezece locuințe într-un bloc. Acest șir dublu de blocuri se afla la poalele coastei destul de abrupte din Bestwood, și se uita afară de la ferestrele mansardelor, cel puțin, la urcușul domol al văii spre Selby.

Casele ca atare erau trainice și foarte decente. Plimbându-te în jurul lor, vedeai grădinile din față cu primule și ochii-șorice-lului la umbra părții de jos a blocului și garofițe și năsturei în partea însoțită de sus; vedeai ferestrele îngrijite din față, micile verande, micile garduri de lemn câinesc și lucarnele de la mansardă. Dar asta era afară; asta era priveliștea ce dădea spre salonașele nelocuite ale nevestelor cărbunarilor. Camera de locuit, bucătăria, era în partea din spate a casei, dând, în spațiul dintre blocuri, spre o grădină cu tufe pitice și, ceva mai încolo, spre cenușare. Iar între șirurile de blocuri și lungile șiruri de cenușare se întindea aleea pe care copiii se jucau, nevestele

bârfeau și bărbații fumau. Așadar, adevăratele condiții de trai din Fundeni, care era atât de bine construit și arăta atât de frumos, erau absolut dezgustătoare din cauză că oamenii trebuiau să trăiască în bucătărie, iar bucătăriile dădeau spre acea alee scârboasă cu cenușare.

Când a coborât din Bestwood, doamna Morel nu era dornică să se mute în Fundeni, care avea deja doisprezece ani și era în declin. Însă era cel mai bun lucru pe care îl putea face. Mai mult, avea o locuință în capătul unui bloc, la etaj, având astfel un singur vecin, iar în partea cealaltă o fâșie de grădină în plus. Și, locuind într-un capăt de bloc, se bucura de un fel de rang aristocratic printre celelalte femei din casele de la mijloc, pentru că chiria ei era de cinci șilingi și șase pence în loc de cinci șilingi pe săptămână. Însă această superioritate nu era o mare consolare pentru doamna Morel.

Avea treizeci și unu de ani, și era măritată de opt ani. Femeie destul de micuță, cu o siluetă delicată dar cu o ținută hotărâtă, manifestase o oarecare rezervă la primul contact cu femeile din Fundeni. Venise în vale în iulie, iar în septembrie aștepta al treilea copil.

Bărbatul ei era miner. Erau de doar trei săptămâni în noua lor casă, când a început praznicul, sau bâlciul anual. Ea știa că Morel avea să facă în mod sigur o sărbătoare din asta. El plecă de acasă devreme, luni dimineată, ziua iarmarocului. Cei doi copii erau foarte emoționați. William, un băiat de șapte ani, o zbughi imediat după micul dejun să dea târcoale locului unde era bâlciul, lăsând-o pe Annie, care avea numai cinci ani, să scâncească toată dimineata că vrea să meargă și ea. Doamna Morel avea treabă. Abia dacă își cunoștea vecinele, și nu știa pe nimeni căreia să-i încredințeze fetița, așa că îi promise că o duce la bâlci după masa de prânz.

William apărui la douăsprezece și jumătate. Era un copil andru foarte vioi, blond, pistruiat, cu o tentă de danez sau norvegian.

— Îmi dai să mănânc, mamă? strigă el, năvălind în odaie cu șapca pe cap. Fin' că începe la unu jumătate, așa zice omul de acolo.